

ІНСТИТУЦІЙНА ПІДТРИМКА ФОРМУВАННЯ КЛАСТЕРІВ НА ТРАНСКОРДОННИХ ТЕРИТОРІЯХ

Сотніков Ю.М., Кравченко Є.В.

Постановка проблеми. В умовах сучасних світових господарських відносин, інтенсивність економічного розвитку, зростання конкурентоспроможності регіонів та держави має здійснюватися за рахунок впровадження новітніх ринкових механізмів, що здатні компенсувати кризові деструктивні стихійні процеси. Для України кластеризація є одним із шляхів розбудови економіки та підтримки її на належному рівні в системі світових господарських відносин.

Україна, як держава з централізованим у минулому господарством, повинна шукати шляхи його перебудови, оптимально використовувати наявні ресурси для підвищення конкурентоспроможності власної продукції на світовому ринку, де держави з ринковою економікою посідають провідне місце.

Як свідчить світовий досвід, значні зміни в організації виробництва як на національному, так і на міжнародному рівнях сприяють створенню територіально-галузевих та інтеграційних об'єднань - кластерів.

Розуміння кластерної філософії у світовій спільноті швидко зростає, а кластери стають ключовим компонентом національних та регіональних стратегій соціально-економічного розвитку, а для прикордонних регіонів – ще й спільних стратегій розвитку транскордонних регіонів.

Стосовно ж вітчизняної економіки, кластеризація може стати одним із ефективних механізмів формування нового типу економічних відносин для підвищення конкурентоспроможності аграрної економіки та її соціальної спрямованості.

Аналіз досліджень та публікацій. Проблеми створення кластерної моделі регіонального розвитку висвітлюються наступними вітчизняними та іноземними вченими, такими як Булатов Н.М., Мікула Н.А., Портер М.Е., Андерсон Т., Длугопольський О.В., Войнаренко М.П., Марков Л.С., Дьяков О.В., Ковальов Ю.М., Дмитрієва В.О., Саблук П.Т. та ін.

Мета та цілі дослідження. Мета дослідження – обґрунтування необхідності створення інституційної одиниці, яка сприятиме ефективному функціонуванню кластерних структур на транскордонних територіях..

Цілі дослідження:

- розкрити сутність кластерів та узагальнити теоретико-методологічні підходи до їх визначення з урахуванням євроінтеграційних процесів в умовах конкурентного ринкового середовища;
- розглянути алгоритм формування кластерів в регіоні;
- визначити модель формування територіально-виробничого кластеру та його вплив на стратегічний розвиток регіону;
- оцінити етапи розробки та реалізації стратегії розвитку кластера регіону;
- запропонувати обґрунтування інституційної одиниці, необхідної для підтримки формування та стабільного функціонування кластерних структур на транскордонних територіях.

Виклад основного матеріалу. В основі теорії кластерного механізму лежить поняття «кластер», яке має різні тлумачення. Так, англійською кластер — не гроно, букет, щітка, або як група, скупчення, зосередження (наприклад, людей, предметів), бджолиний рій, як дія — «зростати разом» [9]. Кластер — це також і математичний термін, що позначає фізично близьке розташування логічно пов'язаних об'єктів у межах однієї системи [1, с.20].

Слід зазначити, що характерною ознакою цього поняття є об'єднання окремих елементів (складових) у єдине ціле для виконання певної функції або реалізації певної мети. Подібне значення вкладається і в економічний зміст цієї дефініції. Проаналізуємо визначення терміна «кластер», які пропонуються в економічній літературі. Так, М. Портер пропонує таке визначення: «Кластери - це зосередження в географічному регіоні взаємозалежних підприємств та установ у межах окремої області». Кластери охоплюють значну кількість підприємницьких структур, важливих для конкурентної боротьби, а саме: постачальників спеціального оснащення, нових технологій, послуг, інфраструктури, сировини, додаткових продуктів тощо. Крім того, «кластери охоплюють органи влади та інші установи — університети, центри стандартизації, торговельні асоціації, які забезпечують освіту, спеціалізоване перенавчання, інформацію, дослідження та технічну підтримку» [8, с.258].

Існує і ряд інших дефініцій кластеру (див. Табл. 1).

Таблиця 1

Різні підходи до визначення кластеру

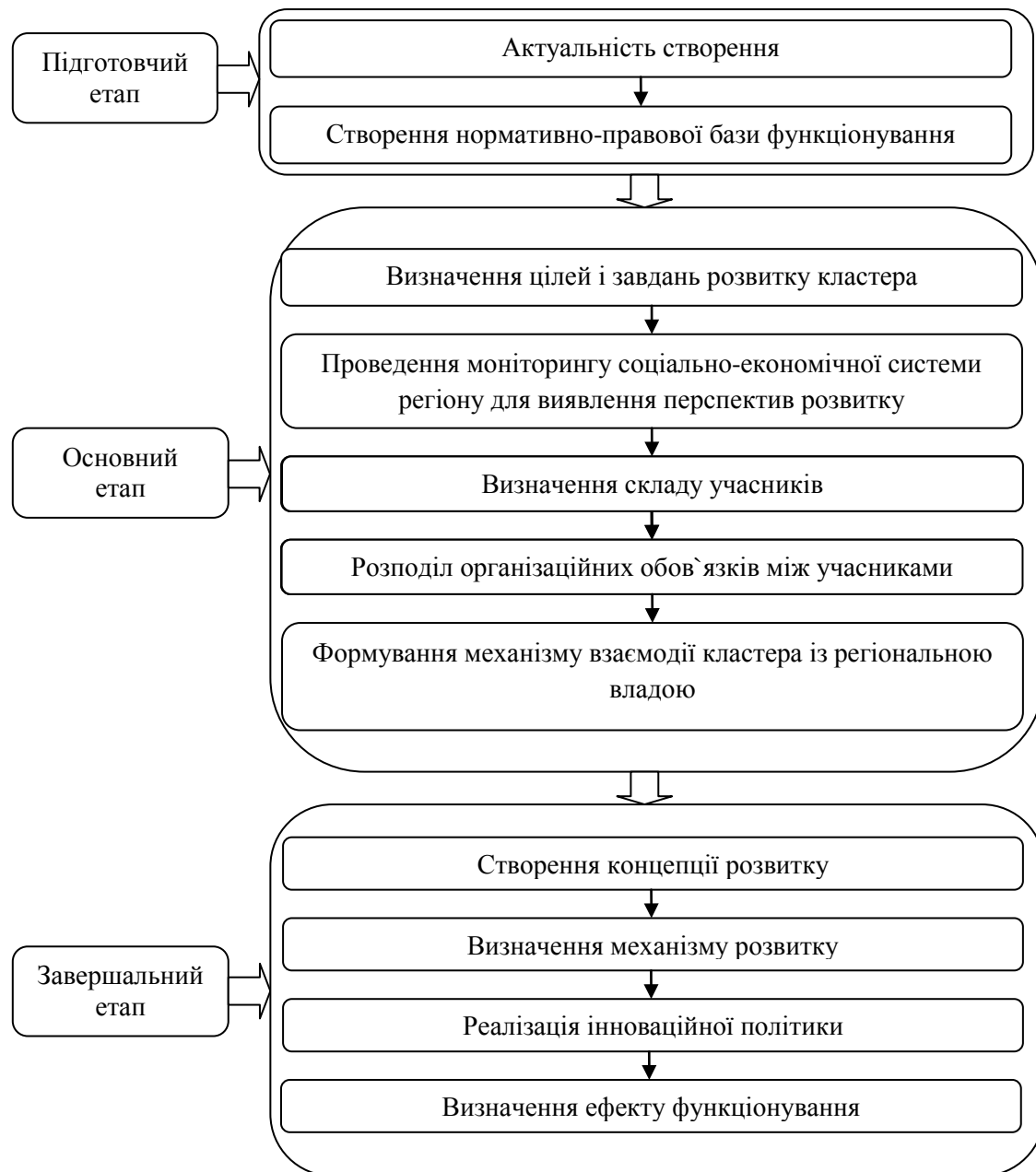
Джерело	Визначення
[12, с.80]	Кластери — це сконцентровані за географічною ознакою групи взаємозалежних компаній, спеціалізованих постачальників, постачальників послуг, фірм у споріднених галузях, а також пов'язаних з їхньою діяльністю організацій (наприклад, університетів, агентств зі стандартизації, торговельних об'єднань) у певних областях, які конкурують, але при цьому ведуть спільну роботу.
[11, с.30]	Кластер — просторово сконцентрована критична маса спеціалізованих, численних діючих осіб, які залучені в комбіновані конкуренцію та кооперацію
[3, с.5-7]	Кластер - це група локалізованих і взаємозалежних компаній, постачальників устаткування, комплектуючих, спеціалізованих послуг, інфраструктури, науково-дослідних інститутів, ВНЗ та інших організацій, які взаємодоповнюють і посилюють конкурентні переваги один одного для досягнення загальних
[2, с.14]	Кластер - це територіально-галузеве добровільне об'єднання підприємств, які тісно співпрацюють із науковими установами та органами місцевої влади з метою підвищення конкурентоспроможності власної продукції та динамічного економічного зростання регіону
[2, с.4-9]	Кластер — це галузеве, територіальне та добровільне об'єднання, групування різноманітних підприємницьких структур, які тісно співпрацюють із різноманітними науковими (освітніми) установами, громадськими організаціями та органами місцевої влади з метою підвищення конкурентоспроможності власної продукції, яка виробляється, що сприяє економічному розвитку регіону.
[7, с.10-12]	Кластери - це географічні концентрації підприємств однієї або декількох взаємозалежних галузей, які конкурують, але разом з тим кооперуються і мають вигоди зі специфічних місцевих активів, близького розташування та соціальної вбудованості.

Аналіз усіх аспектів, основних елементів, складових частин і властивостей кластера дозволив сформулювати таке визначення даної поняттєво-термінологічної конструкції: кластер - це локалізована територіально-виробнича форма інтеграції взаємодіючих суб'єктів господарювання, банківського, приватного сектору, освітніх закладів, органів влади та суміжних, допоміжних, конструкторських, інноваційних підприємств/організацій, об'єктів інфраструктури, яка характеризується виробництвом конкурентоспроможних товарів або послуг, наявністю узгодженої стратегії розвитку, спрямованої на реалізацію інтересів кожного з учасників і території локалізації кластера, і має істотну соціально-економічну значимість для регіону.

Кластери на сьогодні є однією з найефективніших форм організації інноваційних процесів, оскільки на ринку успішно конкурують не окремі підприємства, а саме цілі комплекси, які скорочують свої транзакційні витрати завдяки спільній технологічній кооперації компаній. Об'єднання у кластери формують специфічний економічний простір з метою розширення сфери вільної торгівлі, вільного переміщення капіталу та людських ресурсів, виконують функції структуроутворюючих елементів глобальної системи.

Кластерний підхід використовується при аналізі конкурентоспроможності країни, регіону, галузі; як основа політики економічного розвитку; при розробці програм регіонального розвитку; як основа для стимулювання інноваційної діяльності; для залучення інвестування; як основа взаємодії великого і малого бізнесу. Основна мета кластера — підвищити внутрішню та міжнародну конкурентоспроможність його членів за рахунок комерційного і некомерційного співробітництва, наукових досліджень та інновацій, освіти і політики підтримки. Позитивні ефекти кластерної взаємодії наступні: зростання продуктивності; підвищення можливостей для інновацій; висока спеціалізація; розширений доступ до ринків збуту спеціалізованим постачальникам, кваліфікованій робочій силі; підвищений рівень формування нових підприємств, організацій, установ; більша гнучкість та ефект великого масштабу; спільна діяльність; колективна ефективність.

Більш повному розумінню кластерного підходу сприяє розгляд алгоритму формування кластерів в регіоні, який можна представити трьома етапами (див. Рис.1).

Джерело: [5, с.22].

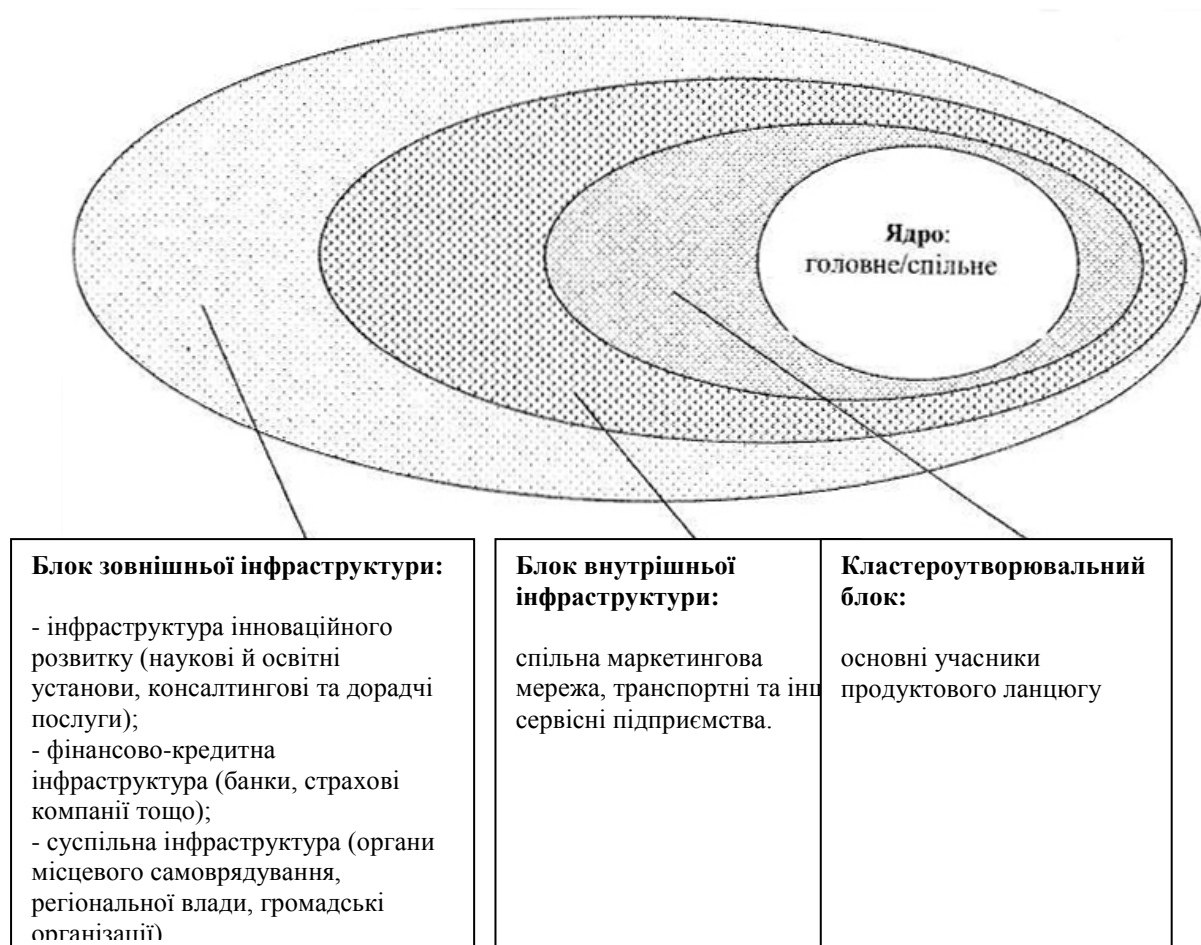
Рис.1. Алгоритм формування кластерів в регіоні

Не менш важливим є висвітлення моделі формування територіально-виробничого кластеру. В кластері є **ядро (інтегратор)** - лідер, який ініціює процес формування кластеру. Навколо цього ядра почав формуватися **кластероутворювальний блок** - комплекс підприємств — учасників кластера — з виготовлення обладнання, виробництва знарядь праці чи здійснення іншої господарської діяльності, які спільними зусиллями замкнули технологічний ланцюг виробництва.

Однак цього основного блоку недостатньо для ефективного функціонування. Потрібен **блок внутрішньої інфраструктури** - тих учасників кластера, які виконують функції з просування продукції, наприклад, залізниця для транспортування вугілля споживачам, маркетингова служба для організації продажу тощо.

Далі - **блок зовнішньої інфраструктури**, в т.ч. *суспільної* - сукупність суб'єктів господарювання, що забезпечують будівництво житла для проживання, магазинів та інших закладів побутового і культурного обслуговування, *інноваційної* - сукупність суб'єктів, що забезпечують інноваційну складову розвитку кластера: школи, професійні училища, наукові установи для удосконалення технологій добування вугілля та навчання спеціальностям, *фінансової* тощо.

Розбудову цієї інфраструктури забезпечує уже не сам підприємець, а органи регіональної влади та місцевого самоврядування (див. Рис. 2).

Джерело: [10, с.5-6].

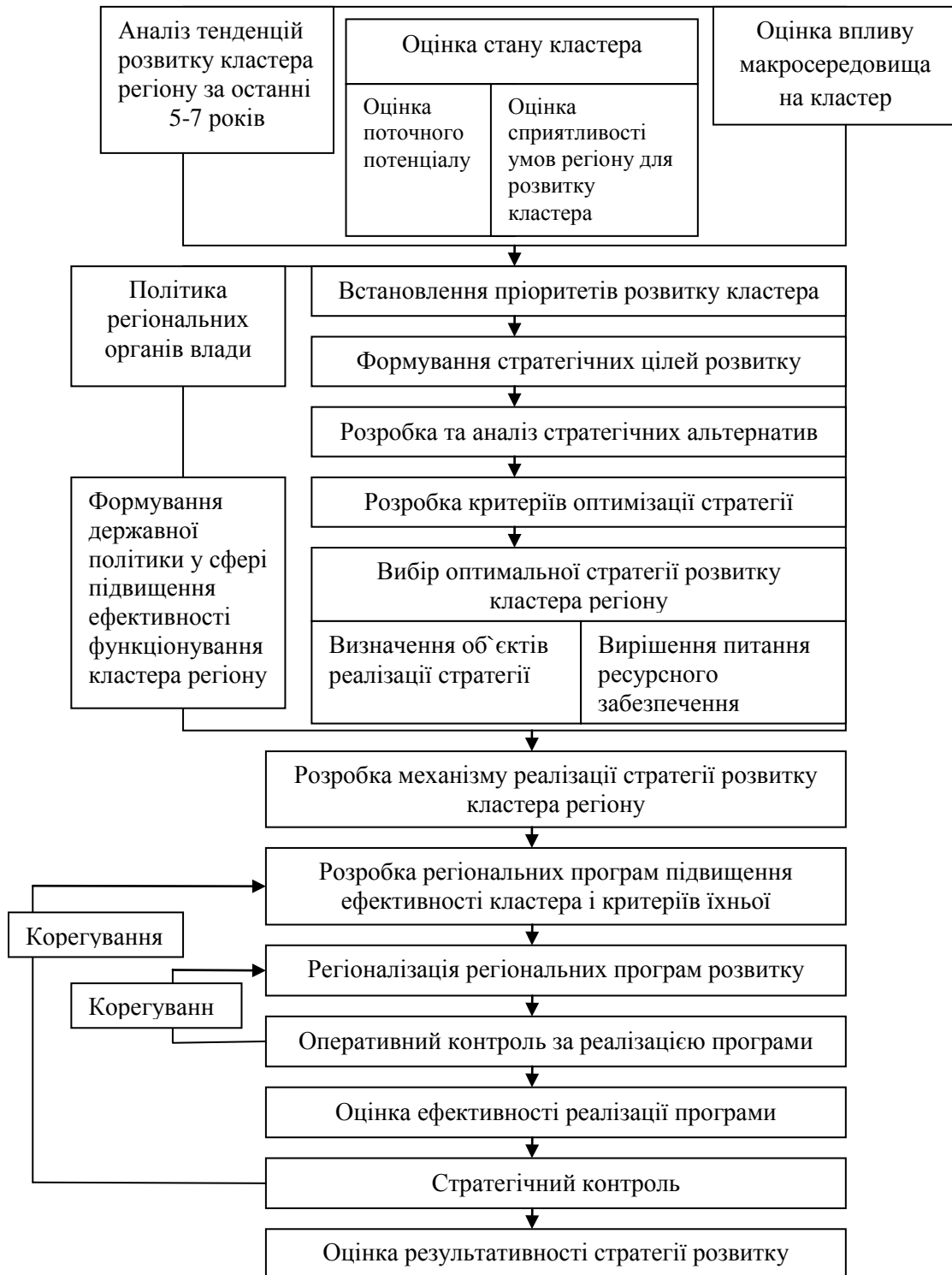
Рис. 2. Модель територіально-виробничого кластеру

Розуміння кластерної моделі розвитку не можливе без розгляду етапів розробки стратегії регіонального розвитку кластерів (див. Рис. 3).

Таким чином, створення нових кластерів в Україні сприятиме зростанню продуктивності та інноваційній активності підприємств, які входять до складу кластера, а також підвищенню інтенсивності розвитку малого і середнього підприємництва, активізації залучення інвестицій, забезпеченню прискореного соціально-економічного розвитку регіонів розміщення кластерів, що в кінцевому результаті дозволить збільшити кількість робочих місць, заробітну плату, та надходження до бюджетів усіх рівнів, підвищити стійкість та конкурентоспроможність економіки регіонів [4, с.71-76].

Одним із кроків в даному напрямі може стати створення кластерних структур на транскордонних територіях. Формування зрілих конкурентоспроможних кластерів можливе за рахунок інституціональної підтримки, що вимагатиме чимало часу та зусиль. Однак, потенціал транскордонних територій щодо створення таких структур досить значний. Структура економіки такої територій та наявний потенціал дозволяють визначити сектора, в яких буде доцільним формування кластерів. Серед них:

- транспортно-логістичний комплекс;
- рекреаційна сфера;
- агропромисловий комплекс;
- машинобудування;
- промисловість будівельних матеріалів;
- сфера високих технологій.

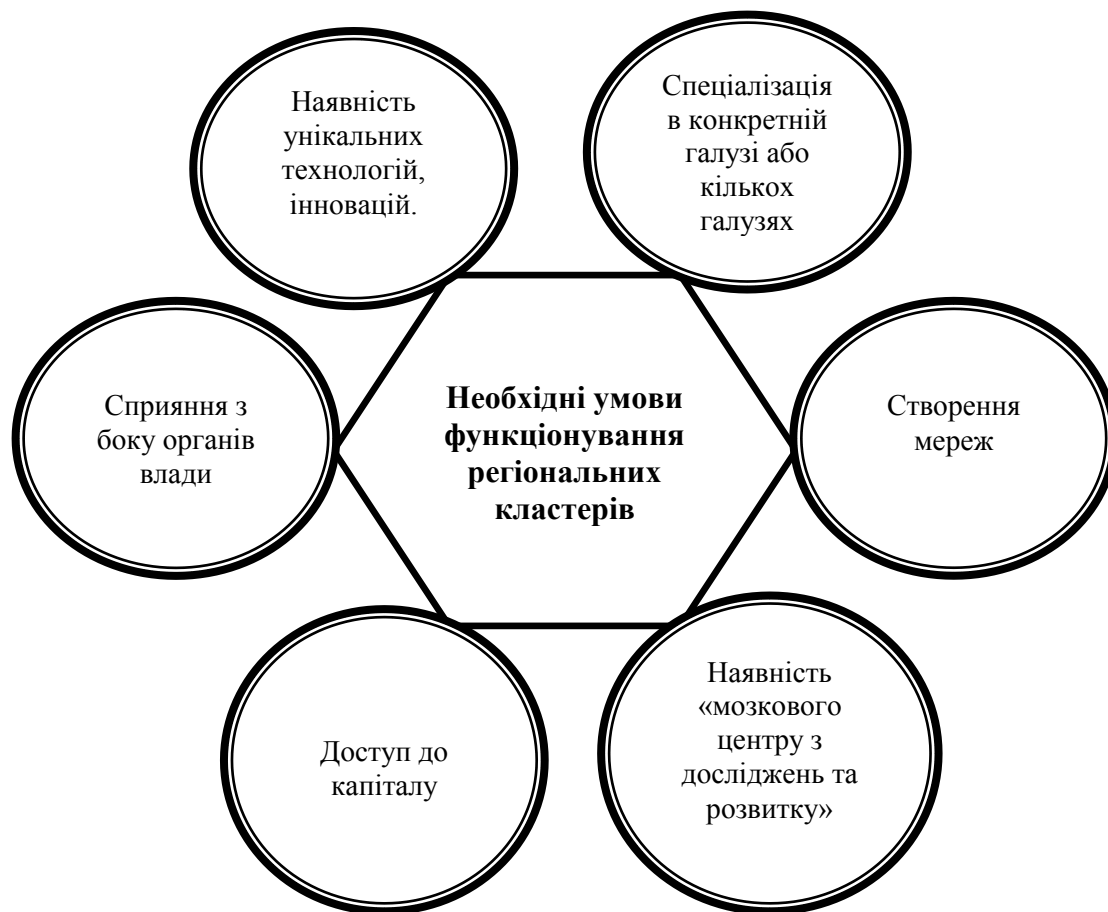
Джерело: [6, с.185]

Рис. 3. Етапи розробки та реалізації стратегії розвитку кластера регіону

Відповідно, для створення регіонального кластеру, регіони транскордонної співпраці повинні відповідати ряду умов (див. Рис.4).

1. *Спеціалізація в одній або кількох галузях.* Так, ми вже визначились за направленням кластеру – агропромисловий комплекс, тобто кластер агробізнесу.

2. *Створення мереж.* Фірми в регіональних кластерах формують місцеві мережі, часто у формі систем виробництва, наприклад, декілька фірм на різних етапах виробничо-збутового ланцюга.

Джерело: авторська розробка

Рис. 4. Необхідні умови функціонування регіональних кластерів

1. *Спеціалізація в одній або кількох галузях.* Так, ми вже визначились за направленням кластеру – агропромисловий комплекс, тобто кластер агробізнесу.

2. *Створення мереж.* Фірми в регіональних кластерах формують місцеві мережі, часто у формі систем виробництва, наприклад, декілька фірм на різних етапах виробничо-збутового ланцюга. Виробничі системи включають субпідрядників, але також може бути горизонтальне співробітництво між фірмами на тій самій стадії виробництва. Інтегрований ланцюг постачання виявляється важливим механізмом для вироблення та розповсюдження знань і вирішення проблем між фірмами. Крім того, правила комунікації, соціальної близькості та відповідних закладів в спеціальних агломераціях може бути важливим для успішної координації міжфірмових мереж.

3. *Наявність «мозкового центру з досліджень та розвитку».* Успішні регіональні кластери включають науково-дослідні інститути адаптовані до домінуючих секторів регіону, та навчальні заклади, адаптовані до потреб місцевих фірм.

4. *Доступ до капіталу.* Іншою важливою характеристикою є доступ до відповідного капіталу. Під цим розуміється доступ до фінансових установ, які здатні надати акумульовані вільні грошові ресурси.

5. *Сприяння державних та місцевих органів влади.* Державні органи влади відіграватимуть важливу роль в ініціюванні та фінансуванні багатьох видів діяльності, які мають місце. Ці гравці також є найбільш важливими зацікавленими сторонами в регіональних системах інновацій, інноваційна діяльність проходить інтерактивно між фірмами та постачальниками знань за допомогою навчання та тренінгів.

6. *Наявність унікальних технологій, інновацій.* Запорукою успіху та дієвим засобом підвищення Застосування інновацій у діяльності кластеру - є конкурентоздатності.

Останньою, але не менш важливою, характеристикою успішних регіональних кластерів є добре кваліфікована робоча сила з широким спектром компетенцій: з науково-дослідною, з менеджменту, ІТР, маркетингу і т. ін. [4, с.74-75].

Як правило, всі транскордонні території відповідають вищезазначеним умовам та мають значні передумови формування кластерних структур на їх теренах.

Пріоритетним напрямком розвитку (функціонування) транскордонної території є створення конкурентоспроможної прикордонної економіки. Це можливо завдяки концентрації зусиль на поліпшенні економічних показників транскордонних територій завдяки диверсифікації та модернізації прикордонної території.

Сучасні глобалізаційні тенденції розвитку світової економіки сформували певні пріоритети існування національних економік країн. В умовах поглиблення світової продовольчої проблеми, одним з найпріоритетніших секторів розвитку національної економіки є агропромисловий комплекс.

В рамках цього, одним із дієвих інструментів являється створення кластерних структур, які будуть сприяти покращенню продуктивності та конкурентоспроможності міських та сільських територій за допомогою транскордонної співпраці. Інституціональною підтримкою створення транскордонного кластеру в рамках АПК може бути функціонування Агентства кластерного розвитку агробізнесу (АКРА).

Що ж стало передумовою необхідності створення даного інституту?

На протязі багатьох років виникали передумови, сприяючі появі необхідності в створенні певної структури, яка б змогла регулювати стосунки між країнами, а також сприяти їх зближенню, вирівнюванню їх виробничих і економічних потужностей, економічного потенціалу, підвищенню кваліфікації робочої сили, а також конкурентоспроможності економік держав в цілому як на внутрігалузовому, так і на зовнішньоекономічному рівні.

Все це підсилилось наявністю ряду гострих проблем прикордонних територій України, які потребують найскорішого вирішення. До них відносять:

1) низька ефективність продуктивних сил в агробізнесі: низька кваліфікація кадрового резерву, застарілі виробничі потужності. Так, виробничі потужності майже всіх агропромислових підприємств зношені на 90-100% та потребують негайного оновлення;

2) нераціональне використання економічного потенціалу регіону;

3) низький рівень організації сектору агробізнесу, що гальмує впровадження інноваційних технологій;

4) недостатня обізнаність суб'єктів господарської діяльності про особливості транскордонного співробітництва в сфері АПК. Більшість таких суб'єктів обмежуються лише власним господарством та втрачають реальні можливості транскордонного співробітництва, які спроможні підвищити ефективність в секторі АПК в декілька разів;

5) брак робочої сили в секторі АПК у зв'язку з надмірним відтоком населення в міста. Низький рівень життя населення в сільській місцевості спричиняє масове переселення здебільшого молоді (що й є необхідною робочою силою) до міст, залишаючи сільське господарство без робочих рук;

6) брак інновацій та досліджень, які стимулюватимуть виробництво нових продуктів. Недостатність коштів на дослідження та впровадження інновацій залишає сільське господарство на низькому рівні розвитку;

7) низька конкурентоспроможність бізнес-сектору у сфері агробізнесу. Відсутність в секторі АПК новітніх форм ведення бізнесу гальмує його комерційний розвиток та знижує таким чином конкурентоспроможність.

Зв'язки між вищезазначеними проблемами можна розглянути на таких рівнях – **мікро-, мезо- та макрорівні**. На мікрорівні ці проблеми безпосередньо впливають на ступінь розвитку та ефективність агропромислових фірм. Так, якщо, на фірмі низька ефективність продуктивних сил, наявні ресурси використовуються нераціонально, недостатньо робочої сили, бракує коштів на дослідження, така фірма буде зазнавати збиток та, як наслідок, буде неконкурентоспроможною.

На мезорівні ці проблеми перетинаються з проблемами розвитку транскордонних територій. Наприклад, якщо агропромисловий сектор в прикордонних територіях України буде розвинутим недостатньо, це призведе до погіршення умов та якості харчування населення та до підвищення цін на харчові продукти.

На макрорівні ці проблеми впливають вже на ступінь транскордонного співробітництва в межах транскордонної території. Кожна з них може негативно відбитись на ефективності співробітництва та навіть зруйнувати наявні передумови.

Вирішити низку вищевказаних проблем найкращим чином зможе запропонована нами інституціональна одиниця, а саме:

- 1) створення та функціонування АКРА буде сприяти повному використанню економічного потенціалу транскордонних територій
- 2) за допомогою АКРА суб'єкти господарської діяльності матимуть можливість отримання інформації та рекомендацій про особливості транскордонного співробітництва;
- 3) АКРА сприятиме створенню кластерних структур, наприклад кластеру агробізнесу, що підвищить конкурентоспроможність сектору АПК прикордонних територій України;
- 4) АКРА сприятиме формуванню інноваційних форм ведення бізнесу, оскільки саме вони сьогодні створюють базу успішного функціонування будь-якої сфери бізнесу;
- 5) кластер агробізнесу сприятиме підвищенню кваліфікації кадрів;
- 6) за допомогою кластеру відбуватиметься програмування підходів до єврорегіональної кластерної політики;
- 7) АКРА сприятиме встановленню діалекту між фірмами АПК по обидва боки кордону, тим самим покращуючи ситуацію на всій транскордонній території;
- 8) наданні можливості підвищення кваліфікації робочої сили шляхом тренінгів, стажувань та ін. Це відповідає як потребам виробництв, так й індивідуальним потребам працівників;
- 9) наданні інформаційних послуг з підтримки ініціативи впровадження кластерних утворень на транскордонній території.

Таким чином, *метою створення та функціонування АКРА* виступає зміцнення інтеграції прикордонних регіонів відносно проблеми підвищення конкурентоспроможності сектора АПК на транскордонних територіях. Зміцнення буде досягнуте за допомогою формування нових і розвитком існуючих засобів з метою створення нового інтегрованого ринку аграрної продукції, розвитку інформаційно-ресурсної бази АПК, а також шляхом гармонізації з існуючою інфраструктурою, розвитком міжнародної співпраці з метою відродження аграрного потенціалу прикордонних територій.

Діяльність АКРА направлена на наступні цільові групи:

- господарюючі суб'єкти різних організаційно-правових форм програмної території (СПД, ТОВ, ВАТ, СФГ, кооперативи)
- спеціалісти в сфері агробізнесу.

Відповідно, АКРА покликано задовольняти ряд потреб цільових груп, до яких відносимо:

- 1) переоснащення виробничих потужностей відповідно сучасним світовим стандартам;
- 2) наявність кваліфікованої робочої сили;
- 3) отримання своєчасної інформації про стан ринку АПК та перспективи розвитку (кон'юнктура);
- 4) створення інформаційної дослідницької бази;
- 5) система навчання в ВНЗ на відповідному рівні;
- 6) механізми стимулювання молодих фахівців, які не бажають займатися в секторі АПК.

Першій цільовій групі, представленій суб'єктами господарювання, АКРА забезпечує отримання ряду позитивних результатів. Так, поява синергетичного по засобах об'єднання досвіду ведення бізнесу підприємницьких структур програмної території у сфері АПК сприятиме створенню кластера у сфері АПК, що значно поліпшить непросту ситуацію господарюючих суб'єктів, а саме:

- забезпечує постійну інформованість про можливості транскордонної співпраці у сфері АПК;
- створить умови для надання допомоги по просуванню підприємництва в рамках кластера агробізнесу;
- розширить ринок робочої сили, що залучається до процесу виробництва в сфері АПК;
- збільшить можливості по знаходженню ринків збуту сільськогосподарської продукції;
- об'єднає виробничих потужностей підприємств транскордонної території;
- дозволить збільшити обсяги виробництва у сфері АПК;
- дозволить збільшити привабливість для вкладення прямих іноземних інвестицій кожного окремого підприємства, що входить в кластер;
- концентрація капіталу, яка матиме місце в рамках кластеру, дозволить упроваджувати інноваційні концепції розвитку сільського господарства

Для цільової групи, представленої фахівцями в сфері агробізнесу, функціонування АКРА та подальше створення кластеру в аграрній сфері, перш за все, визначить умови для здійснення обміну досвідом і підвищення кваліфікації співробітників даних підприємств. Вищезгаданий процес проходить системно, тобто в результаті виникне налагоджена схема проведення тренінгів, семінарів,

навчальних зустрічей за участю працівників, що надасть можливість кожному співробітникові розвиватися в професійному плані, удосконалювати свої навички.

Таким чином, створення пропонованої нами інституційної одиниці підтримки формування кластерних структур в сфері АПК на транскордонних територіях, призведе до:

- збільшення ефективності функціонування продуктивних сил в агробізнесі: підвищення рівня кваліфікації кадрового резерву, забезпеченість сучасними виробничими потужностями;
- цільового використання економічного потенціалу транскордонних територій;
- досягнення високого рівня організації сектора агробізнесу;
- функціонування конкретних джерел інформації, які забезпечували б достатній рівень обізнаності суб'єктів господарської діяльності про особливості транскордонної співпраці у сфері АПК;
- появи ємкого ринку робочої сили в секторі АПК;
- здійснення інноваційних проектів у сфері АПК, які забезпечать виробництво нових продуктів;
- підвищення ролі бізнес-сектора у сфері агробізнесу;
- формування позитивного, привабливого, конкурентоздатного, аграрного іміджу прикордонних регіонів України.

Для більш глибокого розуміння того, як дана інституція буде працювати на практиці, ми розробили її організаційну структуру (див. Рис. 5). Впровадження даної інституціональної одиниці, а саме створення і організація ефективної роботи Агентства кластерного розвитку агробізнесу, планується здійснити комплексно для двох секторів, використовуючи системний підхід, що дозволить почати роботу паралельно відразу всім структурним підрозділам АКРА: сектору розробки рекомендацій з вироблення євро регіональної кластерної політики та секторі по організації тренінгів, консалтингових заходів і стажувань. Таким чином, спільне відкриття відразу всіх відділів АКРА, сприяє координуванню і посиленню ефективності її роботи. Причиною такої комплексної організації роботи всіх відділів агентства, а не послідовною, є упевненість в тому, що саме спільна діяльність відразу двох секторів АКРА забезпечить повну взаємодію і взаємодопомогу в досягненні максимального результату по поліпшенню ситуації у сфері агробізнесу на транскордонних територіях.

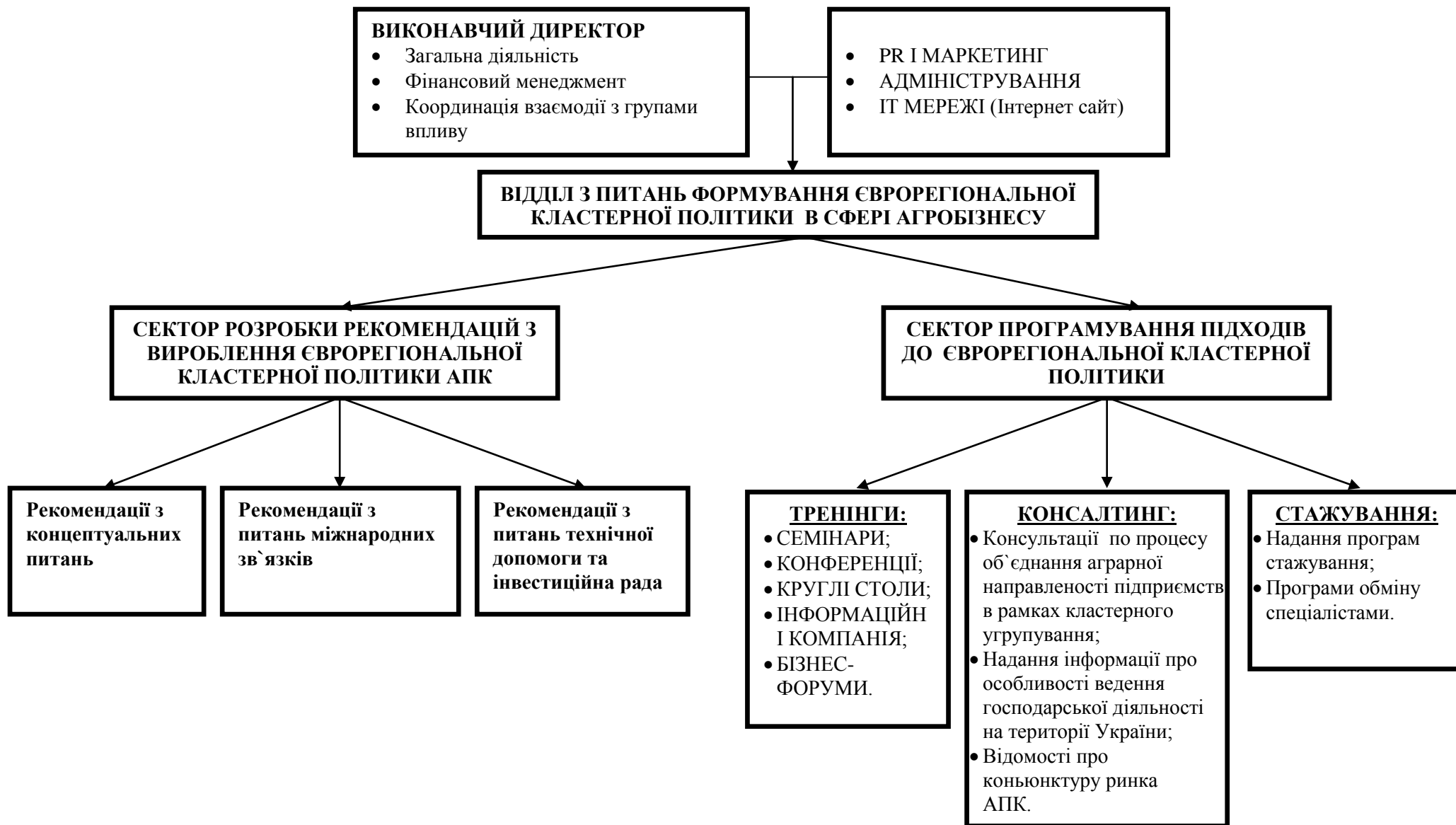
Діяльність Агентства кластерного розвитку агробізнесу буде підана контролю завдяки проведенню SWOT- і STEP-аналізів. Його перша частина SWOT-аналізу дозволить вибрати стратегічні альтернативи, вивчивши зовнішні можливості і погрози, які можуть виникнути в процесі функціонування агентства. Друга частина пов'язана з дослідженням сильних і слабких сторін підприємства, що дасть можливість оцінювати потенціал підприємства. STEP-аналіз дозволить оцінити соціальні, технічні, економічні, політичні чинники зовнішнього середовища, для того щоб керівний склад зміг не лише уміло і швидко реагувати на зміни, що відбуваються, поза агентством, але і планувати їх. Оцінками діяльності фірми будуть розрахунки показників конкурентоспроможності, ефективності, порівнюючи витрати і прибутки, оцінка співвідношення плановий і фактичних результатів, зміна клієнтської бази, оцінка проведених консалтингових і заходів стажування.

Агентство кластерного розвитку агробізнесу передбачає співпрацю з господарюючі суб'єкти різних організаційно-правових форм програмної території (СПД, ТОВ, ВАТ, СФГ, Кооперативи), надаючи їм інформацію про переваги співпраці, консультуючи і розробляючи для них нові форми підвищення конкурентоспроможності АПК. Також, Агентство активно працюватим по оформленню нормативних документів відносно кластерної моделі розвитку, планування і підтримки зон агропромислового комплексу, надання їх на розгляд органам регіональної влади та місцевого самоуправління.

Можлива інституційна підтримка кластерного розвитку транскордонних територій в якості створення АКРА, принесе максимальний ефект в підвищення конкурентоспроможності АПК, буде сприяти повному використанню економічного потенціалу суміжних регіонів за рахунок поширення інформації про практичні переваги транскордонної співпраці та формування інноваційних форм ведення бізнесу та підвищення кваліфікації кадрів.

Можна передбачити, що сучасних умовах розвитку процесів транскордонного співробітництва в рамках політики сусідства ЄС, а саме Європейського інструменту сусідства та партнерства, АКРА може стати відправним етапом в формуванні нової неінституціональної структури міжнародних інтеграційних процесів на програмній території та сприяти посиленню і поглибленню добросусідських стосунків між територіальними громадами і властями, які знаходяться

під юрисдикцією двох або декількох договірних сторін, яке виявиться в укладанні необхідних міжнародних договорів.

Джерело: авторська розробка.

Рис.5. Організаційна структура АКРА

Стабільне та ефективне функціонування АКРА буде забезпечене:

- створенням кластерної концепції, адаптованої до особливостей ведення агробізнесу і державного регулювання на транскордонних територіях;
- погодженою взаємодією партнерів;
- зацікавленістю цільових груп в здобутті інформації;
- створенням подібних інституційних і кластерних структур на всій програмній території і їх функціонування на території як єдиної системи.

Отже, поглиблення міжнародних інтеграційних процесів за рахунок інституційної підтримки кластерного розвитку транскордонних територій може сприяти формуванню фінансової стійкості прикордонної економіки, удосконаленню інституційного рівню прийняття рішень в рамках транскордонної території; сприятиме поліпшенню економічних стосунків між країнами в рамках транскордонної співпраці, впливаючи на рівень політики, а саме там, де він може бути застосованим; формування позитивного впливу на екологічну стійкість території транскордонної співпраці.

Висновок. Проведене дослідження дозволяє зробити ряд висновків:

1. Системний аналіз дозволяє визначити кластер як локалізовану територіально-виробничу форму інтеграції взаємодіючих суб'єктів господарювання, банківського, приватного сектору, освітніх закладів, органів влади та суміжних, допоміжних, конструкторських, інноваційних підприємств/організацій, об'єктів інфраструктури, яка характеризується виробництвом конкурентоспроможних товарів або послуг, наявністю узгодженої стратегії розвитку, спрямованої на реалізацію інтересів кожного з учасників і території локалізації кластера, і має істотну соціально-економічну значимість для регіону.

2. Створення нових кластерів в Україні сприятиме зростанню продуктивності та інноваційній активності підприємств, які входять до складу кластера, а також підвищенню інтенсивності розвитку малого і середнього підприємництва, активізації залучення інвестицій, забезпеченню прискореного соціально-економічного розвитку регіонів розміщення кластерів, що в кінцевому результаті дозволить збільшити кількість робочих місць, заробітну плату, та надходження до бюджетів усіх рівнів, підвищити стійкість та конкурентоспроможність економіки регіонів.

3. Одним із кроків в напрямі підвищення конкурентоспроможності агропромислового комплексу прикордонних територій України може стати створення кластерних структур. Це завдання може взяти на себе пропонуване нами Агентство кластерного розвитку агробізнесу, яке є одним з найбільш ефективних інструментів підвищення конкурентоспроможності АПК транскордонних територій, шляхом створення інноваційних форм ведення бізнесу, в.т.ч. кластера агробізнесу.

4. Створення Агентства призводить до поліпшення економічних показників у сфері АПК на транскордонних територіях завдяки формуванню кластера сільського господарства, проведення модернізації і диверсифікації спільної діяльності в цьому напрямі.

Використана література:

1. Булатова Н.М. Методологические основы формирования региональных промышленно-транспортных комплексов на основе кластерного подхода // Вестник БДУ. - Серия 9: Физика и техника. - Вып. 4. - Улан-Уде: Изд-то БДУ, 2005. - С. 20-23
2. Войнаренко М.П., Малий М.В. Будівельний кластер — європейський шлях розвитку. — Хмельницький: Поділля Перший, 2005. - 32 с.
3. Длугопольський О.В. Кластерна модель розвитку промислового виробництва як фактор ефективних структурних реформ // Економічний Часопис- XXI.- 2003.- №2. - С. 1-8
4. Дмитрієва В.О. Необхідні умови функціонування регіональних кластерів. // Прометей: Регіональний збірник наукових праць з економіки/ Донецький економіко-гуманітарний інститут МОН України; Інститут економіко-правових досліджень НАН України.-Вип.3(30).-Донецьк: ДЕГІ, 2009.-225с. С.71-76
5. Дьякова О.В. Алгоритм построения механизма сглаживания региональной поляризации // Математические и инструментальные методы экономического анализа: управление качеством: Сб. науч. тр. / Под науч. ред. д.с.п, проф. Б.И. Герасимова. — Тамбов: ТГТУ, 2003. — С. 18—29
6. Ковальов Ю.М. Механізм регулювання соціально-економічного розвитку регіону на основі формування кластерів. // Актуальні проблеми економіки №4(82), 2008. – С. 179-187
7. Марков Л.С. Экономические кластеры: понятия и характерные черты. - Новосибирск: Институт экономики РАН, 2004.

8. Портер М.Е. Конкуренция. – М.:Вильямс, 2005. – 608 с.
9. Посібник з кластерного розвитку // www.sme.ukraine-inform.org.ua.
10. Саблук П.Т. Кластеризація як механізм підвищення конкурентоспроможності та соціальної спрямованості аграрної економіки / П.Т. Саблук, М.Ф. Кропивко // Економіка АПК. – 2010. - № 1. – С. 3-12.
11. Andersson T., Schwaag-Serger S., Sorvik J., Hansson E.W. The Cluster Policies Whitebook. -IKED, 2004.
12. Porter M.E. Clusters and the New Economics of Competition // Harvard Business Review.-1998.- November-December. - P. 77-90.